

F 71

1433-5

Leto I.

Ljubljana, dne 5. grudnia 1905.

E. 9010775

Št. I.

OBČINSKA UPRAVA

Poučni stanovski list županom, občinskim tajnikom, občinskim svetovalcem in drugim javnim organom.

Izhaja vsakega 1. in 15. dne meseca, ter stane celoletno 8 kron, polletno pa 4 krone.

Dopise je pošiljati uredništvu „Občinska Uprava“ v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladimir Ravnihar.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo „Občinske Uprave“ v Ljubljani.

Cena oglasa je za dvostopno petino vrsto 20 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

Vabilo na naročbo.

Nad polstoletja že obstoje sedanje občine. V početku priprosta in nezatna občinska uprava, omejena skoraj le na uradna dostavljanja in predlaganje nekaj navadnih letnih izkazov, se je v teku časa in posebno v najnovejšem času premenila v težavno in odgovorno uradovanje. Vse reforme, ki jih je v tem času izvedla država ali dežela tako v političnih, pravnih, davčnih kakor vojaških stvareh, zadevajo več ali manj tudi občine. Občine se zavedajo danes svoje samostojnosti; zavedajo se svoje odločujoče važnosti v vsem javnem življenju. Te preosnove, vedno se množeci občinski posli ter naloga, vzdržati samostojnost občin pa zahteva mnogih in odličnih zmožnosti od onih, ki so poklicani voditi občinsko upravo. Dan na dan se dogaja, da pridejo občinski predstojniki navskriž z zakoni in se imajo zagovarjati kmalu pred politično oblastjo, kmalu pred sodnijo, in vse to edino radi tega, ker predpisov niso izvršili. In zakaj jih niso izvršili? Ker jih ne vedo, ker nimajo toliko strokovne izobrazbe, da bi zamogli zadostiti vsemu, kar se od njih zahteva. Na vprašanje pa, kje si pridobiti te izobrazbe, je edini odgovor: potom dobro urejevanega strokovnega lista. Iz tega namena predvsem smo se odločili izdajati list

„Občinska Uprava“.

Prvo številko predlagamo danes vsem občinam širom slovenske domovine z iskreno prošnjo, da naklonijo novemu, v njihov spas ustanovljenemu listu dobrohotno in najizdatnejšo podporo z naročanjem in razširjanjem lista, kakor tudi s strokovnim sodelovanjem.

Hočemo, da bo list posredovalec med občinami, da bo učitelj občinskim uradom. Poročati hočemo zategadelj vestno o delovanju posameznih občin, do našali pa bomo vse važnejše uradne odločbe, zadevajoče občinsko upravo, bodisi v samostojnem, bodisi v prenešenem delokrogu. Pazno hočemo slediti vsem pojavom na polju zakonodajstva in s tolmachenjem novih olajšati uradovanje občinskim uradom. V to svrhu bomo objavljali tudi odločbe upravnega sodišča, tičoče se občinske uprave.

Posebno pozornost bomo posvečali v listu občinsko-gospodarskim, policijskim, zdravstvenim, cestnim in blagotvornim zadevam in sploh vsemu, kar pomore do prospeha in povzdigne blaginjo občin.

Dobro vedoč, da občinski uslužbenci do danes pogrešajo še vsake stanovske organizacije, hočemo stremiti, da jo ustvarimo, ker le v njej je možno doseči ureditev njihovega službenega razmerja in s tem zboljšanje njihovega gmotnega stanja. Pri tem pa vpoštevamo, da občinski uradi opravljajo premnogo posla za državo, da je tedaj ta dolžna prispevati za plačevanje občinskih uslužbencev.

Ob kratkem smo označili misli, ki so vodile izdajateljstvo in uredništvo pri osnovanju „Občinske Uprave“, te bodo tudi vodnik pri nadaljnem izdajanju in urejanju lista. Da pa moremo tem vspešneje izvrševati namen lista, treba je pomoči in sodelovanja vseh, ki imajo z nami isti cilj: o k r e p i t e v s l o v e n s k i h o b č i n v k o r i s t s l o v e n s k e g a n a r o d a !

Vabimo torej vse slovenske občine, okrajne, cestne in zdravstvene zastope, kakor tudi njihove zastopnike in uslužbence na naročbo „Občinske Uprave“, da bo zagotovljeno nje gmotno stališče. Vabimo dalje k marljivemu sodelovanju, da bo list kar mogoče najbolj ustrezal nanj stavljenim zahtevam, z iskreno željo, da temu vabilu sledi krepek odziv, i z zagotovilom, da tudi izdajateljstvo in uredništvo najvestneje izpolni svojo dolžnost.

Naročnina „Občinske Uprave“ je celoletno **8 kron**, polletno pa **4 krone**. List bo izhajal začasno 2krat mesečno vsaj na eni poli, po potrebi pa tudi na dveh ali več polah.

Izdajateljstvo in uredništvo
„Občinske Uprave“ v Ljubljani.

Občinski proračun.

Med najvažnejša opravila občinskega urada spada brezdvomno proračun, ki je podlaga vsakemu umnemu in rednemu gospodarstvu. Proračun je urejeni izkaz pričakovanih dohodkov in troškov neke predstoječe upravne dobe. Ustanavlja na eni strani mejo troškov, ki se jo ne sme prekoračiti, na drugi strani pa stavi cilj dohodkov, ki jih zamore uprava doseči.

Upravna doba za občinsko gospodarstvo je ustanovljena tako, da pričenja s pričetkom in neha s koncem solarnega leta; traja torej od 1. prosinca do 31. grudnia. Za to upravno dobo je narejati proračune, in občinski urad jih mora izgotoviti tako pravočasno, da more o njih sklepati in jih odobriti občinski odbor vsaj mesec dni pred pričetkom upravne dobe. Kako je sestavljati proračune, določajo občinski redi, izdani za posamezne kronovine. V očigled njihovi važnosti je proračun o občinskem gospodarstvu sestavljati z največjo vestnostjo in natančnim premislekom, vpoštevaje, da se določa upravljanje občinskega premoženja, ki je last vseh občinarjev, in da je upraviteljstvo tega premoženja odgovorno vsakemu posameznemu občinarju.

Proračun se sestavi na ta način, da se na podlagi povprečkov treh prejšnjih let vpišejo pričakovani dohodki in troški v to svrhu prirejani izkaz. Pri tem razdelimo tako dohodke kakor stroške v redne in izredne; med redne prištevamo one, ki se redno leto za letom ponavljajo v občinskem gospodarstvu, med izredne pa take, ki nastajajo ob posebnih prilikah, pri stroških recimo za stavbe, večja podjetja, pri dohodkih pa posojila, izredne državne ali deželne podpore i. dr. Za izredne troške ali dohodke je umestno, da o njih

sklepa in jih ugotovi občinski odbor že pred sestavljanjem proračuna. Ko se tako vpišejo vsi pričakovani dohodki in troški, se ti primerjajo med sabo, in če izkazuje primera primanjkljaj, je določiti tako visoko doklado na direktne davke, in če potreba in je umestno tudi na užitnino in na opojne pijače, da se primanjkljaj popolnoma pokrije. V to svrho si že preje občinski urad izposluje od davčnega urada uradno potrjeni izkaz o visokosti v občini, za kojoj se sestavlja proračun, predpisanih naklad, podvrženih direktnih davkov. Na podlagi znanega davčnega predpisa se potem lahko določi odstotek za pobiranje doklad.

Tako sestavljeni proračun je v občinski pisarni vsakemu na vpogled razpoložiti in s kraja običajnim razglasom javno razglašati, da je proračun sestavljen, in da ima vsakdo pravico v teku 14 dni, ko se je razglasilo, vpogledati ga in proti njemu županstvu pisмено ali ustno na zapisnik svoje pomisleke izraziti. Podane pomisleke shranjuje županstvo, da jih občinski odbor vzame v pretres pri razpravi o proračunu. Občinski odbor sme še le tedaj sklepati o proračunu, ko je že bil preje določenih 14 dni javno razpoložen. Pri občinski proračunski seji poroča župan o postavkah v proračunu in jih če treba utemeljuje. Ko je občinski odbor o postavkah natanko razpravljal, pomanjkljivosti popravil in popolnil in vpostavljene zneske končno ugotovil, je po odboru odobrene postavke v dohodkih in izdatkih sešteti in proračun skleniti.

Če je proračun izkazoval primanjkljaj, in je v svrhu njegovega pokritja sklenil odbor naložiti doklado na davke, užitnino in opojne pijače, je ta sklep javno razglasiti s pristavkom, da ima vsakdo, ki misli, da je z naloženo doklado prehudo zadet, pravico vložiti pri

županstvu opomin v 14 dneh po razglasitvi. Če so podani opomini proti dokladi, ki jo je opravičen občinski odbor sam naložiti, je te opomine poslati v presojo in v odločbo deželnemu odboru, če pa opomini zadevajo doklado, za katero je treba višje oblastvenega dovoljenja, je opomine vred s prošnjo za odobrenje, predložiti višji oblasti. Še le ko so se opomini proti dokladi rešili in je višja oblast potrdila sklenjeno doklado, zadobi proračun pravnoveljavno moč.

Potrjeni proračun služi županstvu kot vodnik pri občinskem gospodarstvu in vestno je paziti, da ga ne prekorači. Ako pa vendar nastane potreba napraviti izdatek, za kojega ni bilo potrebne postavke v proračunu, ali presega določeno svoto, mora si župan pridobiti dovoljenja od občinskega odbora za ta izdatek. Le v slučaju najnujnejše potrebe, ko je izposlovanje dovoljenja od odbora brez škode ali nevarnosti nemogoče, je opravičen župan napraviti izdatek, a si mora nemudoma pridobiti naknadno dovoljenje od občinskega odbora.

Ob kratkem smo podali obris občinskega proračuna; naj je županstvom pravec, kako je sestaviti proračun.

Podali smo v predstoječih vrsticah pregled sestave občinskega proračuna. Naj pride prav županom in tajnikom ravno v času, ko sestavljajo proračune za l. 1906. Pripominjamo še, da je le na podlagi vestno in pregledno sestavljenega proračuna mogoče redno in pravilno vodstvo občinskih računov.

Pravica do obveznega sprejema v domovinsko zvezo po zakonu z dne 5. julija 1896, drž. zak. št. 222.

Sestavil dr. S.

Uvod.

Domovinski zakon z dne 3./XII. 1863. drž. zak. št. 105. je priznal sicer občinam pravico do sprejema tujcev v svojo domovinsko zvezo, ni pa tudi priznal tujcem, ki so že dalj časa bivali v kaki občini, pravice do obveznega sprejema v to občino. Kmalu se je pokazalo, da je bilo nedostajanje enake določbe, ki bi zajamčila tujcem pravico do sprejema — velika vrzel v domovinskem zakonu. Dvignile so se razne tožbe o pomanjkljivosti domovinskega zakona — in gotovo ne neopravičeno.

Občine so se svoje zakonite pravice posluževale v neznatni meri — in večinoma le v to svrhu, da so za sprejem v domovinsko zvezo pobirale sprejemne takse. Le premožni in dobro situvirani tujci so imeli upanje, da jih občina bivališča kedaj sprejme v svojo domovinsko zvezo; prošnje delavcev, malih obrtnikov, poslov — so se kratkomalo odbile, češ, kaj potrebujemo takih revežev v svoji občini, saj imamo itak dovolj lastnih ubožcev, čemu bi si še natvezali nova bremena!

Da je bilo tako postopanje velika krivica ne le proti tujcem samim, temveč tudi proti domovinskim občinam, je samo ob sebi umljivo.

Svoja najlepša leta je preživel tujec v občini, vse svoje telesne in duševne moči je obrabil v občini, sklenil prijateljske in rodbinske vezi — na stara leta pa, ko je ohromel, ko so ga zapustile moči, ko ni mogel več delati, pognala ga je občina v njegovo domovinsko občino, ki mu je že večinoma postala tuja in neznana, in ondi je moral žalostno preživeti svoje zadnje dneve med ljudmi, ki so mu bili tuji in neprijazni, ki so ga prezirali, kjer je bil navezan na njihovo milost in njihov kruh.

Domovinske občine pa so morale preživljati ljudi, ki so svoje moči obrabili v tujini, ki za njo niso ničesar storili in ki so se ji že davno odtujili. Zatorej so nerade in le prisiljene prevzemale oskrbovanje takih oseb, v svesti si, da se jim godi velika in neopravičena krivica.

Vedno bolj pogostoma se ponavljajoče pritožbe napotile so slednjič vendar zakonodajstvo, da se je odločilo izdati nov zakon, ki naj zamaši zevajoče vrzeli domovinskega zakona ter odpravi kričeče krivice, ki jih je omogočil zastareli in novodobnim družabnim razmeram ne zadostujoči dom. zakon.

Z dnem 5./XII. 1896. je stopil v veljavo novi domovinski zakon.

Tudi novi dom. zakon ne pozna priposestevanja domovinstva v pravem pomenu besede, kakor ga je poznal prov. občinski red iz leta 1849. — Tudi po novem dom. zakonu se ne more pridobiti domovinstvo v kaki občini z desetletnim bivanjem samim. Desetletno bivanje samo še ne ustanovi domovinstva v občini. — To je treba pred vsem pribiti, ker mnogo županstev še vedno misli, da desetletno bivanje samo zadostuje za pridobitev domovinske pravice.

Temeljni princip novega dom. zakona je ostal isti, kakor pri dom. zakonu iz leta 1863.

Ta princip izraža § 1. dom. zakona iz leta 1896. precizno in jasno v svojem besedilu:

„Domovinska pravica se zadobi z izrecnim sprejetjem v domovinsko zvezo.“

Torej tudi po novem dom. zakonu je treba za pridobitev domovinske pravice: izrecnega sprejetja.

Samolastno postopanje občin pri sprejemu tujcev, ki ga je omogočeval dom. zakon iz leta 1863., pa je znatno omejil § 2. dom. zakona iz leta 1896., ki je določil, da občine pod gotovimi pogoji tujcem sprejema v dom. zvezo ne morejo in ne smejo odreči.

V tem slučaju, ki ga bomo v naslednjem podrobneje pojasnili, je občina torej zavezana sprejeti tujca v svojo domovinsko zvezo in v tem slučaju govorimo „o pravici do obveznega sprejema“.

Kateri so pogoji za obvezen sprejem, in kako je občinam postopati pri reševanju prošenj za obvezen sprejem v domovinsko zvezo, katera pravna sredstva

so v tem oziru udeležencem na razpolago, hočemo v naslednjem na kratko pojasniti:

I. Kdo odloča o prošnjah za sprejem v domovinsko zvezo?

II. Kdo je opravičen vložiti prošnje za sprejem v domovinsko zvezo?

III. Kako je opremiti prošnje za sprejem v domovinsko zvezo?

IV. Kateri so pogoji za obvezen sprejem v dom. zvezo, t. j.: kedaj občina ne sme zavrniti prošnje za sprejem v dom. zvezo?

V. Kedaj zastari pravica do obveznega sprejema v dom. zvezo?

VI. Pravna sredstva pri postopanju v dom. zadevah.

VII. Pravne posledice sprejema v dom. zvezo.

I.

Kdo odloča o prošnjah za sprejem v domovinsko zvezo?

Kakor že v uvodu omenjeno, ne zadošča za pridobitev domovinstva desetletno kvalificirano bivanje samo, temveč je tudi po novem domovinskem zakonu predpogoj pridobitve domovinstva: izrecni sprejem.

Vpraša se sedaj, kdo je opravičen odločevati o prošnjah za izrecni sprejem v domovinsko zvezo.

Potrebno pojasnilo nam da § 34. občinskega reda, ki določa pod točko 2., da spada podelitev domovinstva v področje občinskega odbora.

O prošnjah za sprejem v dom. zvezo je torej opravičen razsojati le občinski odbor, nikakor pa ne župan sam.

Vsako zadevno prošnjo mora torej županstvo predložiti obč. odboru v posvetovanje in odločitev.

O vsaki taki prošnji se mora torej obravnavati v občinski seji.

Ker pa je bil zakonodajalec prepričan, da občinam novi dom. zakon ne bo posebnost po godu, in da bodo radi tega skušale onemogočiti posledice domovinskega zakona s tem, da bodo prošnje za sprejem v dom. zvezo kolikor možno zavlačevale ter s tem preprečile, da se doseže namen, ki si ga je začrtal, stavljal je občinam le gotov termin, do katerega so opravilne razsojati o dom. prošnjah in je s tem tudi omejil neopravičeno zavlačevanje županstev in obč. odborov.

§ 6. novega dom. zakona določa namreč:

„Kadar občina bivališča ne odloči o uveljavljeni pravici do sprejema v dom. zvezo (§ 2, 3 in 4) v roku šestih mesecev, pričeni od vložitve prošnje za uveljavitev, tedaj pristoji odločba pristojnemu političnemu oblastvu“.

Ta določba ima dvoje temeljnih principov:

Podelitev domovinstva ostani prej ko slej pravica občine, — toda občina te svoje pravice ne sme zlorabljati, ker drugače ostane dom. zakon le na papirju.

Občina mora po zgoraj omenjeni določbi tekom roka šestih mesecev razsoditi o uve-

ljavljeni pravici do sprejema v dom. zvezo, — sicer pripade zadevna rzsodba pristojni politični oblasti. —

Zamuda označenega roka od strani občine ima naslednje pravne posledice:

1. občina izgubi pravico, da razsoja o vloženi prošnji za sprejem v dom. zvezo;

2. kompetentna postane v tem slučaju edino le politična oblast, t. j. ono c. kr. okrajno glavarstvo, kateremu je dotična občina podrejena;

3. vsaka rzsodba, ki bi jo izrekel obč. zastop po preteku roka šestih mesecev, je neveljavna, ker jo je izrekla nekompetentna oblast.

Omeniti pa moramo še, da velja ta pravico obč. zastopa omejujoča določba le glede onih prošenj za sprejem v dom. zvezo, ki se opirajo na § 2. dom. zak iz leta 1896., torej glede prošenj za takozvani obvezni sprejem v dom. zvezo.

Ker se opetovano zgodi, da občine prošenj za obvezen sprejem v dom. zvezo ne rešijo tekom šestih mesecev, odkar so bile vložene, političnim oblastvom pa to dejstvo ni znano, se priporoča vsem udeležencem, posebno pa občinam, ki so vložile zadevne prošnje, da v tem slučaju to naznanijo c. kr. okrajnemu glavarstvu.* Tej vlogi je razun pod točko III. naštetih dokumentov, še priložiti izpisek iz vložnega zapisnika županstva, iz katerega se da posneti, kedaj se je zadevna prošnja odposlala.

V interesu občin je, da si sestavijo o vseh prošnjah za sprejem v dom. zvezo natančen in pregleden seznam, v katerega je vpisovati vse važnejše podatke, kakor: ime in stan, dan odpošiljatve i. t. d.

(Dalje prihodnjič.)

Razne odločbe upravnega sodišča.

Priznana domovna pravica zadobi uveljavitev s časom prijave. Izvedeni postopek o stavljeni prošnji za vsprejem v občinsko zvezo — naj obstoja v priznalnem sklepu, ali v slučaju upiranja občine v instančni odločbi — ima namen, preiskati in vgotoviti, ali je bila prijavljena pravica ob času prijave pravnoveljavna ali ne, iz česar sledi, da se morajo v tem postopku dobljeni pravni sklepi raztegniti na čas, ko se je prijavila zahteva priznanja domovne pravice. V tem zmišlu pa se izvaja, da zadobi priznana domovna

* Obrazec za take vloge je sledeči:

C. kr. okrajnemu glavarstvu

v

Ljubljani.

Z dopisom z dne je uveljavilo podpisano županstvo pri županstvu v pravico Ivana Nagodeta za izrecni sprejem v domovinsko zvezo v smislu § 2. in 3. zakona z dne 5./XII, 1896. drž. zak. št. 222. —

Ker pa je od tega časa že poteklo celih šest mesecev, ne da bi bilo dobilo podpisano županstvo kake rzsodbe o svoji prošnji, se naprosi c. kr. okrajno glavarstvo, da v smislu § 6. gori omenjenega zakona o tej prošnji rzsodi.

Županstvo v
dne

(Podpis).

pravica veljavo s časom, ko se je zahtevala, ne pa še le z dnem občinskega sklepa ali tega nadomestujoče oblastvene odločbe. Odločba z dne 18. rožnika 1904. št. 6374. Nameščenje občinskega tajnika na določen čas in domovna pravica. Občinski tajnik, ki si je z nameščenjem kot tajnik občine, čeprav le na gotovo dobo, pridobil z nastopom službe v tej občini domovno pravico (§ 10 post. z dne 5. grudna 1896), ne more izgubiti tako še v zmislu §§ 15. in 17. post. z dne 3. grudna 1863. drž. zak. št. 105 pridobljene domovne pravice ob preteku službene pogodbe z občino, izvzemši slučaj, da dotični po preteku službene pogodbe z občino izgubi državljanstvo, ali si pridobi domovno pravico v kaki drugi občini. Odločba z dne 4. sušca 1904 št. 2256.

Delavsko zavarovanje in občine.

Velik del socialnega vprašanja tvori delavsko vprašanje, t. j. vprašanje, kako olajšati delavcu boj za obstanek.

Delavec živi iz rok v usta, živi le od zaslužka svojih rok. Dokler je zdrav in krepak, zamore si zaslužiti toliko, da skromno izhaja; če pa pride bolezen, nesreča, starost, kdo naj ga živi tedaj? Ker je občina po zakonu primorana, skrbeti za obubožane svoje občane, pripadel bi prej ali slej vsak delavec v oskrbo svoji domovni občini. Občini pa bi narasla iz tega ogromna bremena.

Na eni strani obvarovati občino teh bremen, na drugi pa preskrbeti delavca tudi za slučaj, da se ne more preživljati sam, ima namen delavsko zavarovanje, ki je prva in glavna rešitev delavskega vprašanja.

Da pa bi bilo delavsko zavarovanje popolno, t. j. da bi bil delavec in njegova družina zavarovana za vse slučaje, ko mu zaslužek z delom njegovih rok odpove, tedaj proti vsaki bedi, obsegati bi moralo: zavarovanje proti bolezni, nezgodam, starosti, onemoglosti in nezakravljeni brezposelnosti in slednjič tudi še preskrbo njegove udove in njegovih sirot po njegovi smrti.

V vsem tem obsegu pa delavsko zavarovanje dandanes še ni nikjer izvedeno, ker se je začelo upeljati še le v najnovejšem času in ker je je radi ogromnih svot, ki jih zahteva, mogoče uvesti le polagoma. Deloma pa je upeljano tudi že pri nas v Avstriji in sicer je izvedeno pri nas zavarovanje proti nezgodam in zavarovanje proti bolezni; nekaj obsežnejše je le zavarovanje pri tako zvanih bratskih skladnicah, ki obsega razun tega še zavarovanje proti starosti in onemoglosti in tudi preskrbo vdov in sirot. Vedno glasneje pa se oglašča zahteva delavstva tudi po zavarovanju proti starosti in onemoglosti in tudi z uredbo tega se vlada že peča.

Tu hočemo razpravljati le o zavarovanju delavcev proti nezgodam in boleznim.

I. zavarovanje delavcev proti nezgodam.

Zavarovanje delavcev proti nezgodam uvedlo se je pri nas z zakonom z dne 28. decembra 1887. drž. zak. št. 1 iz leta 1888. Ustanovile so se s tem zako-

nom za posamezne dežele ali tudi za več dežel skupaj zavarovalnice, v kojih področje spadajo vsa v dotični deželi oziroma deželah obstoječa zavarovanju podvržena podjetja in osebe. Tako se je ustanovila za Kranjsko, Primorsko in Dalmacijo skupna zavarovalnica v Trstu, ki pa sedaj potrebi nikakor več ne odgovarja, vsled česar se ponovno slišijo zahteve, naj se ustanovi za Kranjsko posebna zavarovalnica v Ljubljani.

Premotriti hočemo sedaj, katera podjetja in katere osebe so primorane zavarovati se proti nezgodam. Z omenjenim zakonom uvedlo se je namreč prisilno zavarovanje, tako da so podjetja, za katera zakon to prisilno zavarovanje uveljavlja, primorana svoje delavstvo zavarovati, sicer zapadejo kazni. Vendar pa ne zapade tu posameznega delavca nikaka odgovornost, temveč vso odgovornost ima le podjetnik, ki je dolžan svoje podjetje in število svojih delavcev naznaniti zavarovalnici, ki jih zavaruje in jim odmeri zavarovalne prispevke, za katerih pravočasno vplačilo je odgovoren zopet le podjetnik.

Zavarovanju podvržena pa so sledeča podjetja: vse tovarne, rudokopi, ladjedelnice in vsa podjetja, ki izvršujejo dela na stavbah, dalje vsa podjetja, v katerih se izdelujejo ali pa le uporabljajo razstreljiva, in vsa podjetja, v katerih se uporabljajo parni kotli ali stroji, katere goni elementarna moč, t. j. veter, voda, par, elektrika itd., ali katere gonijo živali.

(Dalje prihodnjič.)

Gasilna društva in občine.

I.

Ko še ni bilo organiziranih gasilnih društev, imele so občine same skrb za stražno-gasilni red v svojih občinah. Pa tudi še dandanes je veliko občin, katere morajo same skrbeti za pomoč v slučaju požara, a še žalibog veliko število je takih občin, ki jim je to še deveta briga.

Prvi gasilski red, kar nam jih je v tisku ohranjenih, dobilo je naše glavno in druga mesta in trgi v deželi s „Postavo sa volo ognja v mejstih, inu terjih na Kranjskim“ z dne 28. prosinca 1795. Ta postava obsega 72 paragrafov in tri dele v pristavku, podpisana je po predsedniku in deželnem glavarju Janezu grofu Gaisrucku.

V dobi Francozov je izšlo mnogo raznih ukazov in cirkularjev na mesta in okrajna predstojništva, celo tudi poučilo za gasilce, kako je delovati pri požarih.

Vendar vsi ti ukazi in odredbe so bili dokaj pomankljivi, to je umevno tudi iz stališča, ker ni bilo takih gasilnih priprav, kakor jih imamo dandanašnji.

Ko se je ustanovilo prvo gasilno društvo na Kranjskem in sicer l. 1870. v Ljubljani, začela so posnemati ta izgled tudi druga mesteca, trgi in občine po deželi. Deželni zastop je uvidel, da dotedanji ukazi in naredbe ne zadostujejo več in niso času primerne, zato je izdal: „Postavo z dne 15. septembra 1881., s katero

se izdaje za vojvodino Kranjsko brez Ljubljane red o požarne policiji in o gasilnih stražah“.

Ta postava obseza 53 § v šestih poglavjih in sicer 1. Občna določila. 2. Kako odvracati požare. 3. Gasilne priprave. 4. Kako se je ravnati pri in po požaru. 5. Kazenska določila in 6. Katere osebe in gosposke izvršujejo ta red o požarni policiji in o gasilnih stražah.

Postava ima torej prav natančna določila o vsem, a žalibog — ne izpolnjuje se — posebno ne od marsikaterega župana in občinskega odbora.

Marsikje se je zbrala četica požrtvovalnih mož, ki so uvideli potrebo rednega gasilstva v občini, ustanovili so gasilno društvo, nabavili potrebno orodje, ki je pa že po pravilih društva last občine; upali so sicer na pripomoč občine, katere sveta dolžnost je, društvo podpirati, naj se v slučaju požara brani imetje soobčanov, a varali so se. Župan je društvu nenaklonjen, škoda je vsakega vinarja za take naprave — no pa naj gori, saj so občani zavarovani; to je češče tudi prazen vzrok. Društvo s podporami ne izhaja, orodje se obrabi (posebno cevi) začne se brezbriznost, društvo, ki bi lahko lepo cvetelo, hira in se razide; orodje, ker ni pravega oskrbstva, je čedalje slabše in postane nerabno. Žalostno, a resnično.

Nesreča pa človeka izučí. Ko izbukne požar, željno se pričakujejo gasilci sosedne občine, kjer imajo ali so vsaj imeli župana, ki je ne samo postavil, temveč tudi spolnoval in uredil gasilstvo v svoji občini, po možnosti tako, kakor se predpisuje, ter ni varčeval z novci, ker tu so pač koristno naloženi. Kako se ljudje oddahnejo, ko začujejo glas trombe, ki jim naznanja bližajočo se pomoč. Sklep je gotov tudi, pri nas se mora ustanoviti gasilno društvo. Tudi mi je hočemo z vsemi močmi podpirati in res, morebiti prejšnji sovražniki gasilstva, so mu zdaj vneti prijatelji in pospeševalci. V naši mili domovini je danes 152 prostovoljnih gasilnih društev, med kojimi je večina vrlo delujočih in so že veliko pripomogla, da ni uničil nevarni element celih vasij. Veliko je županov, ki uvidijo potrebo rednega gasilstva, ki pripoznajo požrtvovalnost nekaterih soobčanov, kateri se prostovoljno žrtvujejo delu v pripomoč svojemu bližnjemu in gasilce spoštujejo. Ali to je le peščica društev pri tolikih občinah, kajti v nekaterih razsežnih občinah bi bila tri do štiri društva na mestu, a še enega ni.

Zatorej župani, krepko na noge, proč z vsemi pomisleki, ta denar, ki se za gasilstvo izda, ni zavržen. Podpirajte koristno občinsko napravo, ne bode vam žal. Ustanovite gasilna društva, nekaj mož in mladencev se dobi v vsaki vasi, ki so vneti za dobro stvar, ti bodo držali orodje v redu, bodo vselej pripravljeni, ko zadoni trombe glas ali bilo plat zvona. V Ljubljani imamo „Zvezo gasilnih društev“ obrnite se na isto, šla vam bode povse na roko, poslala vam bode vže pripravljena pravila in navodila, da, celo tajnik zveze pride z veseljem k vam na v to prirejen shod v občini in ustno vam natančno pojasni celo zadevo. Res, da je za-

četkom nekaj težave, a to se premaga v kratkem času. Dobe se podporniki, ki društvo gmotno podpirajo; v prvi vrsti je to deželni odbor, kateri da vsemu gasilnemu društvu tem raje podporo, ako uvidi, da tudi občina društvo podpira, ker s tem občina spolnuje deželno postavo.

Kakega pomena je gasilno društvo za občino, in kake pravice in dolžnosti ima občina do gasilnega društva.

II.

Ljudje so se vedno in se še združujejo v razna društva. Imamo bralna, telovadna izobraževalna in razna druga društva, posebno pa v mestih jih je veliko število; vendar eno prvih mest zavzemajo gasilna društva, ne samo v mestu ampak tudi na deželi, ker člani teh društev imajo lepo nalogo, da branijo ne samo imetje svojega bližnjega proti nevarnemu ognju, ampak so oteli tudi vže marsikatero človeško življenje iz plamena, člani žrtvujejo svoje zdravje, da tudi svoje življenje v korist bližnjega, kar nam svedoči veliko izgledov.

Kjer je v občini dobro izvežbano gasilno društvo, da ima pripravno orodje, tam se pač ni treba bati, da bi se nastali ogenj razširil, osobito, ako so vodne razmere količkaj ugodne.

Da pa zamore gasilno društvo, prostovoljno si prevzeto nalogo tudi točno in redno izvrševati, treba mu je vsestranske podpore — osobito pa podpore od občinskega odbora in župana — brez te podpore je pravilno delovanje nemogoče. Gasilstvo je občinska naprava, ali vsaj taka bi morala biti. Za oskrbovanje požarne policije je dolžnost župana, on mora vse storiti kar je treba, da se kolikor mogoče zabrani, kar bi povzročilo požar. Ker pa župan pač tega sam ne zmore izvršiti, pomagati mu morajo v tem občinski odborniki in tudi drugi občani. V prvi vrsti je dolžnost občinskega odbora, da napravi potrebne brizgalnice in druga gasilna sredstva, kajti brez orodja ni mogoče ognju v bran se postaviti.

Ker pa občani ne morejo ravnati prav z orodjem, ako niso v to izvežbani, ali vsak tudi nima veselja, zato je res v prvi vrsti skrbeti, da se ustanovi v občini gasilno društvo, ki prevzame le delo poslov, koje bi imel izvrševati občinski odbor, oziroma župan. Pravila gasilnih društev pregleda v prvi vrsti občinski odbor, a potrdi jih pristojna politična oblast. Župan ima pravico čuvati nad imetjem gasilnega društva, katero je on izročil istemu v oskrbo, on prisostvuje društvenim zborom, le z njega sporazumom naj se kupuje in nabavlja potrebno orodje, a kar se kupi, se zaveže plačati občina, ker postane vse občinska last. Nasprotno pa se mora društveno načelništvo napram županstvu zavezati, da bode vestno skrbelo za izročeno imovino, da bode pridobljene podpore za nabavo gasilnega orodja vedno le v to obračalo, oziroma, da bode z dobljenimi podporami pomagalo, plačevati dolg na orodju in opravi.

Ker je ravno gasilno orodje važno in tudi drago, skrbeti je občini, da napravi za isto primerno shranjevališče ali gasilarno, ki je torej tudi občinska imovina. Gasilarno naj se napravi na kraju, ki je lahko dostopen od več strani.

Kjer ni tekoče vode ali vodovoda, naj skrbi župan za primerne vodohrane, ki ob enem služijo kot napajališče za živino. Ako bo imel vsak župan skrb za gasilstvo, bo isto procvitalo in gotovo ne bode toliko narodnega imetja žrtev plamena. Toraj ne samo pravice, ampak tudi dolžnosti moramo pripoznati, to pa tem lažje stori župan, ker dela vse lahko le v postavnih mejah, ker mu ne veleajo postavne določbe in kar mu tudi najnasprotniši občinski odbornik ne more ugovarjati.

Razne vesti.

Proč z nepotrebnimi nazivi v uradnem dopisovanju. Pri državnih uradih je že več let v navadi, da v medsebojnem občevanju opuščajo vse vljudnostne in vdanostne naslove, kakor veleslavni, visoki, slavni, službeno vljudno, na cenjeno poročilo, vdano ali ponižno podpisani itd., ker taki in enaki izrazi gotovo ne pospešujejo enostavnosti in hitrega uradnega poslovanja. Popolnoma umestno bi bilo, da tudi občinski uradi posnemajo to hvalevredno navado tako v medsebojnem občevanju, kakor tudi z drugimi uradi. Ne pišimo tedaj veleslavni deželni odbor, visoka c. kr. deželna vlada, slavno c. kr. okrajno glavarstvo itd., ampak deželni odbor, c. kr. deželna vlada, c. kr. okrajno glavarstvo itd. S tem ne le okrajšamo uradna poročila, ampak podamo jim tudi samozavestnejši izraz. Občinski uradi naj se zavedajo, da niso nikakšni priveski drugim uradom, ali jim celo podrejeni, temveč popolnoma samostojni. Proč tedaj z vsakimi laskavimi izrazi, ker uradno dopisovanje je lahko tudi v priprosti obliki dostojno.

Volitev deželnega poslanca iz volilnega razreda kmetijskih občin v volilnem okraju: Kočevje, Ribnica in Velike Lašče na mesto umrlega poslanca Primoža Pakiža, se vrši dne 4. prosinca 1906 v postavno določenih volilnih krajih.

Pregledni zbori za rezerviste vojske in deželne brambe se letos niso vršili. S tem je vojaška oblast ustregla kar najbolj županstvu, nič manje ne rezervistom. Za župane je bila gotovo neprijetna dolžnost, da so morali hoditi po več ur na kraj zbora, da so dajali tu pojasnila preglednemu častniku, zakaj ta, ali oni zborni zavezanec ni došel k zboru. Pričakovati je, da se pregledni zbori za vedno opustijo.

Kolekovanje lovskih dovoljenj. V zmislu nekoga odloka finančnega ministrstva z dne 13. mal. travna 1905 so pismena dovoljenja, ki jih izdajo lovski gospodarji svojim lovskim gostom, podvržena koleku za 1 K od pole.

Krajevni policijski list za Kranjsko priporočajo okrajna glavarstva občinam v naročbo s pristavkom, da stane samo 3 K na leto. Mi pa ne moremo priporočati v naročbo tega nemški pisanega policijskega lističa, ki služi predvsem državni policijski upravi. Če poslednja želi, da občine sodelujejo pri skrbi za javno varnost, naj jim pošilja listič brezplačno in naj ga izdaja v slovenskem jeziku.

Novo okrajno glavarstvo se je ustanovilo na Krku za istoimenski sodni okraj, ki je dosedaj pripadal okr. glavarstvu Lošinj. Novo okrajno glavarstvo Krk ima po zadnjem ljudskem štetju 21140 prebivalcev. Uradovati je pričelo z dnem 1. grudnia 1905.

Pobotnice o vzgojevalnih prispevkih. Finančno ministrstvo je odredilo, da ima biti na pobotnicah o izplačanem vzgojevalnem donesku poleg v § 8 zak. z dne 14. maja 1896 drž. zak. št. 7. predpisanih, potrdil župnijskega urada še potrdilo, da so opravičene sirote ob času naprave pobotnice v oskrbi matere. Občinski uradi naj na to novo ministrsko odredbo opozarjajo stranke, ko se jim od strani županstva potrjujejo pobotnice, da se jim prihrani nepotrebnih potov.

Nov zavod. Z ozirom na to, da kmetijstvo, gozdarstvo, vino- in sadjerejstvo trpi mnogo škode vsled tega, ker je mnogo živalskih in rastlinskih škodljivcev, katerih se ne pozna in tudi ne ve, s kakimi pripomočki jih je zatirati, ali se to prepozno zgodi, je c. kr. ministrstvo za poljedelstvo ustanovilo c. kr. kmetijsko-bakteriološko stacijo v varstvo rastlin na Dunaju. Ta stacija ima dolžnost brezplačno podajati pojasnila v vseh zadevah varstva rastlin. Zavod določa ne le vrsto poslanih škodljivcev, ampak daje tudi svete, kako se taki škodljivci zatirajo in vodi na izrecno željo zainteresov večja podjetja za zatiranje zadevnih škodljivcev. Dalje preiskava zavod doposlano zemljo glede na škodljivce, ki se v nji nahajajo in glede na bakteriološko lastnost zemlje. Da se izogne nepotrebnemu dopisovanju, naj se bolne rastline in nabrani škodljivci, ako je le mogoče, tako spravijo in zavodu odpošljejo, da dojdejo k zavodu še živi. Rastline naj se pošiljajo v vlažnem mahu, mrčesi pa v dobro zaprtih steklenicah ali pa tudi v špirituu. Pri vsaki pošiljatici naj se pove, kaj da se je opazilo glede na življenje in dejanje škodljivca. Vsi oni, kateri hočejo zavodovo stremljenje podpirati, naj se obrnejo na k. k. Pflanzenschutz-Station, Dunaj II. Trunnerstrasse 1. Dolžnost županstev je, da opozarjajo kmetovalce na ta v korist kmetijstvu ustanovljeni zavod.

Zavarovanje konj in goveje živine. Notranje ministrstvo je z odlokom z dne 10. avgusta t. l. št. 31636 razposlalo deželnim predstojnikom vzorna pravila za družbe za zavarovanje konj in goveje živine, da po možnosti omogočajo snovanje takih družb, ki so nedogledne važnosti za živinorejstvo in sploh za kmetijstvo. Z dotičnim odlokom se obenem naroča, da se imajo uradna opravila v tej zadevi pospešno vršiti in da imajo vladni organi podpirati snovatelje družb za zavarovanje živine. Županstva na deželi opozarjamo na ta važen odlok notranjega ministrstva s pristavkom, da je „Goriška tiskarna“ v Gorici založila slovenski prevod zadevnih prav. Ustanovijo se lahko zavarovalne družbe za ves politični okraj, lahko pa tudi za sodni okraj ali pa tudi za posamezne ali za več občin skupaj.

Dolžnosti občine v zdravstvenem oziru.

Na vseh poljih državne uprave zadenejo občino kot najnižjo upravno jedoto večje ali manjše dolžnosti. Tudi v zdravstveni upravi ji nalaga drž. zakon z dne 30. aprila 1870. drž. zak. št. 58, ki urejuje naše zdravstvo, precejšnje dolžnosti. Omeniti jih hočemo tu le prav na kratko, le toliko, da pokažemo, za kaj vse ima občina skrbeti že samo na polju zdravstva. Že v lastnem

delokrogu predpisuje ji omenjeni zakon izvrševanje vseh sanitarno policijskih predpisov glede čiste ohranitve zraka in vode, nadzorovanje oskrbe najdenčkov, gluhtonemih in slaboumnih, če se ne preskrbujejo v javnih zavodih, napravo in oskrbovanje mrtvašnic in pokopališč, sanitarno policijsko nadzorovanje živinskih sejmov in krajev, kjer se živina skupno napaja; v prenešenem delokrogu ji dalje ta zakon nalaga izvršitev vseh krajevnih odredb političnih oblasti v svrhu odvratanja in zabranitve razširjenja kužnih bolezni, izvrševanje zdravstveno policijskih predpisov glede pogrebov, mrliški ogled, udeležbo in sodelovanje pri vseh od politične oblasti odrejenih zdravstvenopolicijskih ogledih in komisijah, zlasti pri javnem cepljenju koz, neposredno zdravstvenopolicijsko nadzorovanje vseh v občini se nahajajočih zdravstvenih zavodov ter periodično poročanje o zdravstvenem stanju občine politični oblasti.

K zdravstvu spada tudi stavbena policija, ki ima skrbeti za primerno in sanitarno gradbo človeških stanovanj. Tu je občina stavbena oblast prve inštanice, ki podeljuje stavbena in uporabna dovolila.

Posebne dolžnosti glede zdravstva nalaga občini tudi državni zakon z dne 29. febr. 1880. drž. zak. št. 37 glede živalskih kužnih bolezni. Naj le na kratko omenimo, kaj zahteva ta zakon od občine v slučaju živinske kužne bolezni. Brž ko v občini kaka žival oboli, naznaniti ima to občinski predstojnik c. kr. okrajnemu glavarstvu. Občinskemu predstojniku ima dolžnost naznaniti obolenje lastnik ali oskrbnik živali. Občinski predstojnik in okrajni živinozdravnik nato žival pregledata, če slednji dožene, da je bolezen kužna, odredita, da se bolna žival strogo loči od ostalih živali. Če je bolnih že več živali, odredita, da te ne pridejo nikakor v dotiko s sosedovimi živalmi, ali če je okužena že cela vas, z živalmi sosednih vasi. Če potrebno, odredita, da se bolna ali sumljiva žival ubije in neškodljivo odstrani, in da se hlev, kjer je bivala, razkuži. Da se vse to natanko, kakor sta odredila, izvrši, ima skrbeti občinski predstojnik. Hlev, kjer je bolna žival, ali cel kraj, kjer je kužna bolezen, mora se primerno zaznamovati. Vse stroške, ki narastejo iz zapretja, odvažanja in zagrebanja mrhovine, nosi občina.

To so le v glavnih potezah naloge, ki jih ima izvrševati občina glede zdravstva. Z vsemi posameznostimi in podrobnostimi pa se hočemo ob svojem času pečati natančneje.

Vprašanja in odgovori.

V tem predelku se odgovarja na vprašanja, ki jih stavijo naročniki lista v zadevi občinske uprave. Pismene odgovore se podaja le tedaj, če se za odgovor priloži poštna znamka. Vprašanja naj bodo jasno in na kratko sestavljena.

1. Vprašanje. Občina G. na Kranjskem.

Navada je, da občine dobivajo prepise davčnih predpisov občinarjem v svrhu sestave imenikov za razne

volitve od c. kr. davčnih uradov le proti plačilu. Ali bi se lahko in kje zahtevalo, da se napravi občini seznam davkoplačevalcev brezplačno?

Odgovor: Res, da je bilo do sedaj v navadi, da so občine plačevale davčnim uradnikom za prepise davkoplačevalcev, oziroma sestavo volilnih imenikov primerne nagrade in za večje občine so bile to občutni izdatki. To je po našem mnenju docela neopravičeno. Občina ima sestavljati volilne imenike ne le za volitev občinskega odbora, ampak tudi za volitve v deželni in državni zbor. Kako se tedaj more zahtevati od občine, da bi plačevala za delo, ki se opravi v prilog državi, državne uradnike! Občine opravljajo nešteto poslov v prenešenem delokrogu za državo, a ne prejemajo za to nikake odškodnine. Zakaj naj bi plačevala torej občina edina delo, ki ji ga izvrše državni organi! Svetujemo, da prosite pri davčnem uradu za brezplačni prepis davkoplačevalcev in če bi se ne hotelo ugoditi, pa se obrnite s to zahtevo do okrajnega glavarstva, ki iz naznačenih razlogov nedvomno ugodi opravičeni zahtevi.

2. Vprašanje. Občina Č. na Kranjskem.

Ali se sme pripustiti k volitvi oni, ki je nepostavno vpisan v volilni imenik, a se ga ni reklamiralo, ali ga lahko volilna komisija zavrne?

Odgovor: Voliti sme vsakdo, ki je v pravoveljavnem volilnem imeniku vpisan, neglede na to, ali temelji vpis na postavi, ali ne. Voliti sme torej tudi oni, ki je nepostavno vpisan v volilnem imeniku, in volilna komisija ga nikakor ne more zavrniti.

3. Vprašanje. Občina Ž. na Kranjskem.

Ali so prošnje za vsprejem v občinsko zvezo v vsakem slučaju proste kolektivine?

Odgovor: Ne! Le prošnje za priznanje domovinstva po § 2., 3. in 4. domovinske novele z dne 5., 12. 1896. drž. zak. št. 222 so proste koleka v zmislu § 4. drugega odstavka imenovane novele. Če pa se glasi prošnja za prostovoljni vsprejem v občinsko zvezo, je zavezana koleku za 4 krome v zmislu t. t. 43 lit. c št. 3 zakona z dne 13. 12. 1862. drž. zak. št. 89. Ravno tako je po t. t. 70. i. z. kolekovati tudi zapisnike, ki se sestavljajo pri občinskem uradu o ustmenih prošnjah za prostovoljni vzprejem v občinsko zvezo. Prošnje inozemcev za zagotovilo vzprejema v občinsko zvezo (§ 5. dom. nov.) je kolekovati s kolekom za eno krono (t. t. 43 lit a št. 2.). Nasprotno pa so prošnje imenovanih po zadobljenem avstrijskem državljanstvu za pripoznanje domovinstva temeljem § 2. dom. nov. proste pristojbine. Po točki 5. predgovora k pristojbinski tarifi je pa treba na koleka proste prošnje in priloge pripisati na mestu, kjer se navadno prileplja kolek, namen listine in osebo, koji v ta namen služijo.

4. Vprašanje. G. I. T. v I.

Ali sme oni, ki je od finančnega ministra imenovan za uda pridobninske komisije, to imenovanje odkloniti?

Odgovor: Imenovanim udom in njih namestnikom v obče ne pristojta pravica odkloniti imenovanja.

Ker smejo pa po § 21. zak. z dne 25. 10. 1896. drž. zak. št. 220 volitev v pridobninsko komisijo odkloniti udje državnega in deželnega zbora, osebe, ki so stare nad 60 let ali imajo na sebi kake ovirne telesne hibe, naposled osebe, ki so bile že štiri leta nepretrgoma udje kake pridobninske komisije, v nastopnih štirih letih, ali katere so že udje katere cenilne komisije za osebno dohodnino, je domnevati, da imajo analogno tudi imenovani udje iz navedenih razlogov pravico odkloniti imenovanje.